

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused
Taktika õppetool

MAREK LEINER
4. põhikursus

**PIIRIVALVEAMETNIKE TÄIENDUSÕPE SAAREMAA
PIIRIVALVEPIIRKONNAS 2001.-2002. AASTAL**

Lõputöö

Juhendaja

PhD Lembit Võime

Tartu 2003

REFERAAT

Töö autor: Marek Leiner

Töö pealkiri: Piirivalveametnike täiendusõpe Saaremaa Piirivalvepiirkonnas 2001.-2002.aastal

Töö tüüp: lõputöö

Lehekülgede arv: 44

Kasutatud kirjandus ja allikmaterjalide arv: 44

Tabelite arv: 11

Jooniste arv: 5

Lisade arv: 3

Töö kirjutamise keel: eesti keel

Märksõnad: koolitus, täiendusõpe, erialane ettevalmistus, täiendusõppe valdkonnad, koolitustegevuse tõhusus.

Teema valiku põhjendus: muutavas ühiskonnas muutuvad ka erinevate ametite ülesanded ning reakoosseisu ametnikel tuleb olla pidevalt valmis muutusteks, mis aga eeldab pidevat ja sihipärast täienduskoolitust ning ka ümberõpet. Autor on ise teeninud Saaremaa PVP-s ja seetõttu on probleem tuttav juba ammu ajast.

Uurimistöö objekt: Saaremaa PVP rea- ja allohvitserkoosseis, erinevad täienduskoolituse valdkonnad 2001 ja 2002.a

Uurimustöö eesmärk: anda lühiülevaade Saaremaa PVP kujunemisest, selgitada välja toimunud täiendusõpe 2001.-2002.a; küsitlusega selgitada välja enam soositud täiendusõppe suunad ja võrrelda saadud tulemusi läbiviidud täiendusõppega

Annotatsioon: töös antakse ülevaade Saaremaa PVP kujunemisest, koolituse kujunemisest nii Saaremaal kui ka piirivalves tervikuna. Antakse ülevaade täiendusõppe süstematiseerimisest piirivalvepiirkonnas, tuuakse välja õiguslik baas. Tehakse kokkuvõte 2001.-2002.a toimunud täiendusõppest rea- ja allohvitserkoosseisule, 2001.a koolituskulude planeeringust ja tegelikust kulust. Viidi läbi küsitlus Saaremaa Piirivalvepiirkonna ametnike hulgas. Küsitlusega uuriti erineva vanusega sihtgrupi hinnanguid erialasele ettevalmistusele ja toimunud täiendusõppele, õppealase informatsiooni kättesaadavust täiendusõppevaldkondade kohta ning võrreldakse vastanute poolt vajalikuks peetud ja asutuse tegelikult korraldatud täiendusõppe vahetõrka.

SISUKORD

LÜHENDITE SELGITUS.....	5
SISSEJUHATUS.....	6
1. LÜHIÜLEVAADE SAAREMAA PIIRIVALVEPIIRKONNA KUJUNEMISEST.....	7
1.1 Eesti Kodukaitse Saaremaa Malev 1990.-1991.a.....	7
1.2 Riigi- ja Piirikaitseameti Saaremaa Regionaalne Juhtimispunkt 1991.- 1993.a.....	8
1.3 Saaremaa Piirivalvepiirkond alates 1993.a.....	11
2. TÄIENDUSÕPE.....	13
2.1. Mõisted.....	13
2.2. Täiendusõppe korraldamine.....	14
3. SAAREMAA PIIRIVALVEPIIRKONNA REA- JA ALLOHVITSERKOOSSEISU TÄIENDUSÕPE 2001.-2002.AASTAL.....	18
3.1. 2001.a planeeritud vahendid täiendusõppeks.....	18
3.2. 2001.a kulutatud vahendid täiendusõppeks.....	19
3.3. 2001.a rea- ja allohvitserkoosseisu täiendusõpe.....	21
3.4. 2002.a planeeritud vahendid täiendusõppeks.....	22
3.5. 2002.a koolitusprioriteedid.....	22
3.6. 2002.a rea- ja allohvitserkoosseisu täiendusõpe.....	23
3.7. 2001.-2002.a täiendusõppevaldkondade võrdlus.....	24
4. KÜSITLUS.....	26
4.1. Üldine iseloomustus.....	26
4.2. Küsitluses osalenud allüksused ja nende taust.....	26
4.3 Küsitluse tulemused.....	27
4.3.1. Küsitletute vanus ja teenistusaeg piirivalves.....	27
4.3.2. Läbitud piirivalvealane õpe ja hinnang oma teadmistele ning oskustele.....	29
4.3.3. Hinnang täiendusõppele ning ettevalmistuse mõjule tööülesannete täitmiseks.....	30
4.3.4. Hinnanguline täiendusõppe vajadus.....	32
4.3.5. Täiendusõppealase info kättesaadavus ja algatus.....	32
4.4. 2001.-2002.a täiendusõppe ja ametnike eelistuste võrdlus	33

KOKKUVÕTE.....	35
VÕÕRKEELNE KOKKUVÕTE.....	36
KASUTATUD KIRJANDUS.....	37
LISAD.....	40
Lisa 1 Küsitluse ankeet.....	40
Lisa 2 2001.-2002.a läbiviidud täiendusõppe ja ametnike eelistuste võrdlus...	43
Lisa 2 Küsitlust kokkuvõttev tabel.....	44

LÜHENDITE SELGITUS

ab- andmebaas

el- elektrooniline

EV- Eesti Vabariik

EVMS- Eesti Vabariigi majanduspiiri seadus

HM- haridusminister

HaM- haridusministeerium

IK- isikkoosseis

JKÜ- Juhtimiskeskuse ülem

k- korraldus

m- määrus

N-J- Narva-Jõesuu

PER- personaliarvesruse programm "Persona"

PD- peadirektor

Pp- „Piirivalve päevik 1990-2000“

PV-piirivalve

PVP- Piirivalvepiirkond

PVS- Piirivalveseadus

RPKA- Riigi- ja Piirikaitseamet

RiPS- Riigipiiri seadus

SM- siseseminister

SRKS- Sõjaaja riigikaitse seadus

ST- sisse tulnud

VL- välja läinud

VV- Vabariigi Valitsus

ÜKS- Ülikooliseadus

SISSEJUHATUS

Tihti tuleb ette olukordi, kus alluvad räägivad omavahel sellest, millistest oskustest ja teadmistest nad kõige rohkem vajavad. Paljudel juhtudel teeb elu oma korrektiivid ja ülemad saavad aru, mida oleks vaja alluvatele õpetada, et olla oma ülesannete kõrgusel. Veel rohkematel juhtudel jääb see aga alluvate vahele ja ülemad ei saagi aru, mis jääb vajaka alluvate väljaõppes ning ei pöörata sellele tähelepanu. Tulemus on alati ettearvamatu. Võibolla ei lähe mõnda oskust või teadmist oma töös kunagi vaja, aga võibolla põhjustab teadmatus järgmisel korral ohvritega õnnetuse või läheb ametniku viga maksma riigile tuhandeid kroone. Millega me riskime? Ametkonna hea mainega? Riigi rahakotiga? Teiste inimeste eluga? Üks efektiivne võimalus on parandada erinevate tasandite omavahelist suhtlemist, teiseks võib teha uurimusi, aga selle jaoks ei jätku piirivalveasutuses aega või kvalifitseeritud kaadrit.

Töös analüüsitakse 2001.a täiendusõppeks planeeritud ja kulutatud vahendeid, 2001. ja 2002.a täiendusõppe valdkondi, ning võrreldakse neid piirivalveametnike (edaspidi ametnike) küsitluses selgunud eelistustega. Võrdluse aluseks on ametnike hinnang.

1. LÜHIÜLEVAADE KAASAEGSE SAAREMAA PIIRIVALVEPIIRKONNA KUJUNEMISEST

Kaasaegse Saaremaa Piirivalvepiirkonna sünni ja ajalugu on kirju ja arhiividokumentidest raskelt leida. Algselt Eesti Kodukaitse Saaremaa Malevana (edaspidi Kodukaitse) tegutsenud organisatsioon tegi algusaastatel läbi mitu etappi, mille ülesanded erinesid üksteisest oluliselt. Suhteliselt hästi saab eristatada kolme põhilist perioodi. Need olid:

1. Kodukaitse aeg Kodukaitse loomisest 1990.a sügisel kuni 1991.a sügiseni,
2. 1991.a sügisest kuni 1993.a sügiseni, kui Kodukaitse reorganiseeriti Eesti Vabariigi Riigi- ja Piirikaitseameti Saaremaa Regionaalseks Juhtimiskeskuseks (edasidi Juhtimiskeskus) (PVA PD k 28.01.1992 nr 2-120),
3. Saaremaa Piirivalvepiirkond, septembrist 1993.a (PVA PD k 27.10.1993 nr 142) kuni tänapäevani.

1.1. Eesti Kodukaitse Saaremaa Malev 1990.-1991.a

Kaasaegse Saaremaa piirivalve eelkäijaks võib pidada Kodukaitse malevat. See organisatsioon loodi 1990.a, et täita Vabariigi Valitsuse 8. novembri 1990.a korraldust, millega kinnitati "Eesti Vabariigi Majanduspiiri Kaitseteenistuse ajutine määrustik". Selle dokumendi esimene peatükk määrab majanduspiiril loodavate kontrollpunktide asukohad ja ülesanded. Sama peatüki teine punkt sätestab, et majanduspiiri kontrollpunktid luuakse Eesti Vabariiki naaberriikidega ühendavatel teedel, raudteejaamades, lennuväljadel ja sadamates. Eelkõige peeti siin silmas ida- ja lõunapiirile jäävaid maanteid, Tallinna lennujaama ja Tallinna sadamat. Eesmärk oli kaitsta Eesti siseturgu (EVMS 1. ptk § 1).

Sama seaduse teine paragrahv määrab, et kõiki isikuid ei ole vaja kontrollida. "Isikute liikumist üle majanduspiiri kontrollitakse valikuliselt" (EVMS 1. ptk, § 2, lg 2). Seega oli piirivalve üks põhiülesanne, kõikide isikute kontroll, alles tulevik. Autode ja kaupade dokumentide kontrolli hakati teostama kohe (EVMS 1. ptk, § 2, lg 1).

Kodukaitse Saaremaa Maleva üheks ülesandeks oli alguses värvata vabatahtlikke lõuna- ja idapiirile. VV 1. novembri 1990.a määrusega nr 219 määrati kindlaks alaliste piiripunktide asukohad. Neid oli kokku 27. Seda päeva peetakse kaasaegse piirivalve tekkepäevaks. Lääne ja põhja suunal jätkas esialgu "impeeriumi" valvet Nõukogude piirivalve (Pp 2000:2).

Esimese kursuse õppekava (edaspidi kursuse) maht oli 10 päeva ning esimesed 90 meest lubati piirile peale kursuse lõpetamist 10. oktoobril 1990.a. Neist omakorda valiti välja piiripunktide ülemad ja inspektorid. Kursuse nimeks oli “Eesti piir I” (Pp 2000:2).

10. mail 1991.a andis Vabariigi Valitsus korralduse nr 145-k, moodustada kontrollpunktid Kuivastu sadamas, Kuressaare lennujaamas, Heltermaa sadamas, Kärkla lennujaamas ja Sviibi sadamas. Kodukaitse Saaremaa Malev sai ülesande mehitada Saare maakonnas asuvad kontrollpunktid. Selle eesmärk sama korralduse kohaselt, oli Lääne-Eesti saarte (Saaremaa, Hiiumaa, Muhu, Vormsi, Kihnu) keskkonna ökoloogilise seisundi säilitamine ja Eesti NSV Valitsuse 27. detsembri 1989. a määrusest nr 426 “Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala moodustamise kohta” tulenevate põhiülesannete täitmiseks vajaliku korra ning režiimi tagamine Saare, Hiiu ja Lääne maakonnavalitsustel.

Sisuliselt võeti Nõukogude piirivalvelt üle kontroll sadamates ja lennujaamades. Saaremaale sõidu kord sellega alguses eriti ei muutunud. Reisijatelt nõuti ikka komanderingutunnistusi, mis pidid olema korrektselt täidetud, samuti elukohajärgset sissekirjutust Saare maakonnas või sugulaste kutset, kes elasid Saare maakonnas¹.

Sellest hetkest peale võib öelda, et Saaremaal hakati tegelema dokumentide kontrolliga.

1.2. Riigi- ja Piirikaitseameti Saaremaa Regionaalne Juhtimiskeskus, Kuressaare õppekeskus 1991.-1993.a

1991.a sügisest 1992.a sügiseni toimus tegelik üleminek majanduspiiri kaitseteenistusest piirivalveteenistusele. Piirikaitseamet läks riigiministri valitsemisalast üle siseministri valitsemisalasse. Piirikaitseamet reorganiseeriti Riigi Piirivalveametiks Siseministeeriumi valitsusalas. Põhilised ülesanded olid passikontroll kogu piiri ulatuses; riigipiiri ja ajutise kontrolljoone valve ja kaitse; tollikontroll piiripunktidevahelisel alal, territoriaal- ja sisevetes, piirijõgedel- ja järvedel, osalemine majandustegevuse kontrollimisel territoriaal- ja sisevetes ning majandusvööndis; osalemine merepäästetegevuses; endise NSVL relvajõudude isikkoosseisu ja veoste üle piiri liikumise kontroll (Siseministeeriumi aastaraamat 1997:60).

¹Autori kogemus

Perioodi iseloomustavad kaks olulist aspekti. Loodi Eesti Riigi- ja Piirikaitseameti Saaremaa Regionaalne Juhtimiskeskus ja 1992.a alguses Kuressaare õppekeskus.

Regionaalne Juhtimiskeskus loodi Kodukaitse Saaremaa Maleva baasil 1991.a keskel, aga iseseisva juriidilise isikuna moodustati Juhtimiskeskus peadirektori korraldusega nr 2-120, mis omakorda tulenes Vabariigi Riigi- ja Piirikaitseameti põhimäärusest.

Juhtimiskeskuse ülesanne oli Nõukogude piirivalvelt ja mereväelt radarijaamade ja rannakordonite ülevõtmine ning seal valve korraldamine, et vältida huligaanitsemit, samuti piiriületajate kontroll Kuivastu sadamas ja Kuressaare lennujaamas (JKÜ k 01.09.1992.a, nr 22).

1992.a alguses alustasid tööd kaks olulist õppeasutust Eestis. Esiteks, Tallinna Piirivalvekool (Pp 2000:10), mis hakkas ettevalmistama maa- ja merepiiri valvavaid kutselisi allohvitsere ja passikontrolöre. Sealt sai oma kaaderkoosseisu kutselisi ametnikke ka Saaremaa Regionaalne Juhtimiskeskus, hiljem Saaremaa Piirivalvepiirkond.

Teiseks, 7. jaanuaril 1992.a avati Kuressaare õppekeskus, mis spetsialiseerus ajateenijate ja kutseliste ametnike koolitamisele mereäärsete kordonite tarvis. Kitsamate erialade lõikes koolitati seal prožektoriste, radari-operaatoreid, vaatlejaid ja sadamateenistujaid, samuti ajateenijatest bussijuhte ja esimesi koerajuhte. Koerajuhid said õpetust Nõukogude piirivalvelt, sest õppekeskus asus tegelikult Vene piirivalve väljaõppekeskuse territooriumil (Ibid 2000:10).

Veebruaris 1992.a asus Kuressaare õppekeskusesse Riigi- ja Piirikaitseameti keskastme IX kursusele (esimesele Kuressaares) 13 uut kursanti, nende seas ajateenijad, kes tahtsid jääda kutselisteks ametnikeks (PVA PD k 20.02.1992.a, nr 2-230).

Oluliseks kaaderkoosseisu koolituse seisukohalt jäi Remniku õppekeskus. Näiteks lõpetas keskastme juhtide VII lennu pikka aega Saaremaal töötanud ja dokumentide kontrollile aluse pannud Raimond Pajusaar. Tolleaegse praktika organiseerimine on väärt äramärkimist. Keskastme juhtide praktika kestis kolm nädalat:

“...3. Praktika organiseerimise ja juhtimine teha ülesandeks juhtimiskeskuste ülematele, juhendamine kontrollpunktide ülematele. Praktika viia läbi etappidena:

I etapp 12.02 – 17.02 praktika piirikaitsja rollis

II etapp 18.02 – 23.02 praktika jaoülemate ja vahetuse vanemate rollis

III etapp 24.02 – 05.03 praktika inspektori rollis

Iseseisvale korrapidamisele kontrollpunktis praktikante mitte lubada ning allkirja õigust protokollide koostamiseks neil ei ole.

Juhendajatel kindlustada praktika mitmekesisus ning praktikantide osalemine kõigis teenistusliikides: kontroll autoteedel, raudteel, piilkondades, jne.

4. Praktikandid on kohustatud iga praktika etapi kohta esitama vabas vormis koostatud ning kontrollpunkti ülema poolt kinnitatud aruanded alljärgnevalt: I etapi kohta 18.02 ja II etapi kohta 25.02 Piirikaitseametile, III etapi kohta 07.03 Remniku õppekeskusesse....” (RPKA PD k 03.02.1992.a, nr 3-18).

Pidevalt pidid nii praktikandid kui ka selle organiseerijad olema valmis olukorraks, et praktika katkestada ja võtta üle mõni Vene piirivalve poolt maha jäetud kordon või radarivaatluspunkt:

“...7. Praktika organiseerijatel ning praktikantidel olla valmis erikorraldusel praktika viivitamatuks katkestamiseks ning ülesõiduks NL piirivalvelt ülevõetavasse kordonitesse....” (Ibid).

Üheaegselt õppimine ja teadmiste omandamine ning juba samas tegutsemine erikorraldusel.

See on ilmikas näide sellest, kuidas korraldati sel ajal inspektorite praktikat piiril. Kursus kestis koos praktikaga kolm kuud. Kursuse lõpetajatest said inspektorid. Inspektor oli piiripunkti korrapidaja, kes allus otseselt piiripunkti ülemale ja ta määrati ametisse Vabariigi majanduspiiri kaitseteenistuse staabi ülema käskkirjaga (VV k 08.11.1990.a, nr 335 II ptk, p 11).

Haridus oli juba tol ajal hinnas. Keskhariidusega spetsialistide palgad olid ligikaudu 30% madalamad kui kõrghariidusega spetsialistide palgad. Sama haridusega spetsialiste hinnati erinevate taseme asutustes erinevalt. Näiteks Piirivalveametis töötava keskhariidusega kolmeaastase tööstaažiga spetsialisti palgamäär oli 2280-3253 rubla kuus, samadel

tingimustel allasutuses (regionaalne juhtimiskeskus, õppeasutus jne) töötava spetsialisti palgamäär oli 1892-3141 rubla kuus (VV m 06. 03. 1992.a, nr 66).

Seisuga 20. aprill 1992.a oli Saaremaa Regionaalses Juhtimiskeskuses tegevteenistuses kolm ametnikku (SPVPA, 1992.a lk nr 107).

Samal ajal hakkasid piirivalve ülesanded selgemaks saama. Suund oli võetud muuta piirivalve kutselisest isikkoosseisust koosnevaks organisatsiooniks. Ülesannete täitmiseks oli vaja kvalifitseeritud kaadrit (Siseministeerium 1999:65) ning Põhja ja läänepiirile laevade kontrollimisega tegelevaid ametnikke. Kaubalaevade kontrollile suunatud õppus, viidi läbi aprilli lõpust mai alguseni 1992.a Tallinnas (PVA PD k 24.04.1992.a, nr 2-475).

Üks olulisemaid murdepunkte oli Saaremaa piirivalve jaoks kevad 1992.a. Sel ajal loodi Eesti Kaitseväge ja noorsõdureid hakati võtma ajateenistusse Eesti Kaitseväge väeosadesse (Eesti Jurist 1993 7:44). See aga tingis olukorra, kus noorsõdureid ei saadatud enam piisavalt piirivalvesse, mis põhjustas omakorda Kuressaare Õppekeskuse tegevuse peatamise ja juhtivkoosseis saadeti piirile stažeerima (PVA PD k 27.04.1992.a, nr 2-478 p 1 ja 2).

1992.a kevadel avati Kuressaare piirikontrollpunkt peadirektori korraldusega 09.05.1992.a nr 3-26. See dokument määrab kindlad ülesanded kontrollpunkti ülemale, kes peab korraldama piirikontrolli kogu Saare maakonnas: neljas sadamas ja Kuressaare lennujaamas. Huvitav on märkida, et kui 1992.a avas rahvusvahelise kontrollpunkti peadirektor oma korraldusega, siis praegusel ajal teeb seda ainult vabariigi valitsus (RiPS § 19 lg 4 - RT I 1994, 54, 902). Konkreetsed ülesanded andsid võimaluse luua sihipärane koolitusprogramm.

Mai lõpus 1992.a lõppesid Kuressaare õppekeskuse juures toimunud keskastme juhtivkoosseisule korraldatud laevade vormistamise spetsialistide ettevalmistamise esimesed kursused (PVA PD k 02.06.1992.a nr 2-594).

1.3. Saaremaa Piirivalvepiirkond alates 1993.a

Selle ajajärgu algust tähistab tinglikult korraldus, mis kinnitab Piirivalve struktuuriüksused (PVA PD k 27.10.1993 nr 142). Selle korraldusega nimetatakse ümber kõik regionaalsed

juhtimiskeskused piirivalvepiirkondade staapideks ja regioonid piirivalvepiirkondadeks (Ida-Viru PVP kodulk 15.09.03)

Piirivalve tervikuna arenes kiiresti ja koos sellega muutusid ülesanded ning muudeti organisatsioon efektiivsemaks ning paremini juhitavaks. Taheti leida optimaalset varianti, mis oleks tõhus, odav ja konkreetsemalt suunatud oma põhiülesannetele (Siseministeeriumi aastaraamat 1997:61).

Piirivalvele lisandusid ka meresõidu ohutusega seotud ülesanded: merepääste ja mereseire ning raadiovalve. Vajadus täita neid ülesandeid sundis piirivalvet looma ööpäevaringse valveta raadiojaamu. Nende jaamade ülesandeks oli hoiatada laevu tormide eest, võtta vastu hädaabikutsungeid ja juhtida päästetöid õnnetuspiirkonnas (PVA PD k 22.09.1993. a, nr 2-1064 p 2).

See tingis vajaduse ka kaldajaama operaatorite tarvis. Alguses kasutati nõukogude ajal sama tööd teinud kalurikolhooside raadiojaamade töötajaid (PVA PD k 22.09.1993. a, nr 2-1065 p 2), hiljem vahetati nad välja juba piirivalve enda koolitatud spetsialistidega. Alustati elektroonilise valve tõhustamist. Koolitamine käis koostöös Veeteede Ametiga. Alguses kasutada olnud tehnika oli vana ja sellega oskasid tööd teha ainult endised töötajad. Kui aeg läks edasi, siis muutus ka tehnika keerulisemaks, mis omakorda nõudis juba kvalifitseeritud tööjõu olemasolu. Uued töötajad, kes olid saanud juba piirivalvealase põhihariduse käisid pidevalt täiendusõppel (Siseministeeriumi aastaraamat 1997:60).

2. TÄIENDUSÕPE

2.1. Mõisted

Aluse korraldada piirivalvepiirkonnas täiendusõpet annab Täiskasvanute koolituse seadus (TKS 10. 11.93 § 2 - RT I 1993, 74, 1054), Sõjaaja riigikaitse seadus (SRKS § 4 - RT I 1994, 69 ,1194), muud seadused, Piirivalveameti põhimäärus, PVA peadirektori riigipiiri valvamise käsk, muud õigusaktid.

Koolitus on süstemaatiline õppimis- ja arendustegevus, mille eesmärgiks on tagada teenistujate teadmiste, oskuste ja väärtushinnangute püsiv vastavus ametikohal esitatavatele nõuetele, ametiasutuse vajadustele ja avaliku teenistuse arenguvajadustele (Koolitusjuhtide kogu, kodulk, 22.10.03). Koolitus jaguneb sõltuvalt eesmärgist:

- 1) tasemekoolitus;
- 2) tööalane koolitus;
- 3) vabahariduslik koolitus.

Tasemekoolitus võimaldab õhtuses, kaugõppe õppevormis või eksternina omandada põhi- või keskharidust, kaugõppevormis või eksternina üldkõrgharidust, samuti taotleda akadeemilist kraadi. Tasemekoolituse läbimist tõendab diplom või tunnistus (TKS 10. 11.93 § 3 lg 2 - RT I 1993, 74, 1054).

Tööalane koolitus võimaldab kutse-, ameti- ja/või erialaste teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamist ja täiendamist, samuti ümberõpet, kas töökohas või koolitusasutuses. Tööalase koolituse läbimist tõendab tunnistus või tõend (TKS 10. 11.93 § 3 lg 2 - RT I 1993, 74, 1054). Tööalane koolitus jaguneb esma-, täiendus- ja ümberõppeks (HM m 8.11.2001.a, nr 61 § 2 – RTL 122, 1764).

Esmaõpe on õppija eri-, kutse- ja ametialase haridusastme või -taseme saavutamiseks korraldatav õpe (HM m 8.11.2001.a, nr 61 § 2 – RTL 122, 1765). Praegusel ajal on piirivalves esmaõpe piirivalvekooli erialakursus, kus antakse õppijale esmane erialane ettevalmistus. Selle koolituse maht on 40 AP (ainepunkt). Tulenevalt Ülikooliseadusest on 1AP maht 40 akadeemilist tundi. Erinevatel aegadel on piirivalves korraldatud erinevaid esmaõppekursusi ning mõistena tuli piirivalvesse alles viimasel ajal, kui hakati rääkima piirivalveametniku kutsest ja õppekavast ning rakendati “Täiskasvanute koolituse

seadust”. Varem on piirivalves esmaõppeks läbitud erinevaid kursusi, mida võib tinglikult kutsuda ka ametialaseks ettevalmistuseks. Ametialane ettevalmistus on teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamine asjatundlikuks otsustamiseks ja otsuste täitmiseks juhtimises, valitsemises, haldamises ja sidustamises (ÜS § 2, p 5 - RT I 1995, 12, 119). Näiteks Narva-Jõesuu Piirivalveõppekeskuse üleajateenijate kursus, Piirivalvekooli maapiirivalve kordoniohvitseride kursus, passikontrolöride kursus, Piirivalvekooli merepiirivalvekursus, Remniku Õppekeskuse piiriinspektorite kursus jne. Kutsealane ettevalmistus on teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamine, millega kaasneb eetilise valmisolek erialaseks tegevuseks (ÜS § 2, p 7 - RT I 1995, 12, 119).

Täiendusõpe [täiendõpe] on õppijal olemasoleva üldharidusliku, eri-, kutse või ametialase haridusastme- või taseme täiendamiseks korraldatav õppekavajärgne õpe, mille eesmärgiks on õppuri haridusprofiili laiendamine sama õppetaseme või astme piires (HaM kodulk 29.10.03). Piirivalves on see õpe, millele on alus pandud juba piirivalvekoolis või muus esmaõpet andnud asutuses. Näiteks kui ametnik on läbinud merepiirivalvealase kursuse, kus õpetati mereõiguse raames seadusandlikke akte ja aktid on aja jooksul muutunud, siis peab asutus vajalikuks tõsta oma ametnike teadlikkust ja oskusi antud vallas ning korraldab täiendusõppe kursuse näol või seminari korras külalisõppejõuga. Samal eesmärgil võib täiendusõpet korraldada ka teistes õppevaldkondades.

Ümberõpe on õpetegevus lähedase või teise eriala omandamiseks (HaM kodulk 29.10.03). Piirivalvepiirkonnas tähendab see näiteks seda, et kui on ära langenud vajadus mingi ametniku ülesannete täitmiseks ametniku poolt, siis saab teda ümber õpetada teiste ametikohustuste tarvis.

Vabahariduslik koolitus võimaldab isiksuse, tema loovuse, annete, initsiatiivi ja sotsiaalse vastutustunde arengut ning elus vajalike teadmiste, oskuste ja võimete lisandumist (Koolitusjuhtide kogu, kodulk, 22.10.03). Õpe toimub kursuste, õpiringi või muus õppijatele sobivas vormis.

2.2. Täiendusõppe korraldamine

Piirivalves korraldab ja vastutab täiendusõppe läbiviimise eest Piirivalveameti koosseisus asuv personaliosakond. Personaliosakonnale on tehtud ülesandeks erialase koolituse ja täiendusõppe planeerimine ning piirivalve õppeasutuste tegevuse suunamine,

õppeprogrammide rakendamine ja väljaõppe kvaliteedi kontrollimine (SM m 24.04.1997 nr 6, p 37 lg 3 - RTL 1997, 73, 420).

Iga aasta alguses esitatakse piirivalvepiirkonnast taotlus raha eraldamise kohta täiendusõppe korraldamiseks piirkonna siseselt. Taotluses märgitakse ära peamised täiendusõppesuunad ja summad, palju kavatakse kulutada rahalisi vahendeid täiendusõppeks järgneva eelarveaasta jooksul (SPVP VL 12.01.01 kiri, el). Osa täiendusõppest korraldatakse piirivalvepiirkonnale eraldatud rahaliste vahendite arvelt ja see määrab ka peamised kriteeriumid (täiendusõppesuunad, asutused, mõjusid) korraldatavale täiendusõppele piirivalveasutuses.

Saaremaa PVP põhimäärus ei sätesta erialase täiendusõppe korraldamist. See õigus ja kohustus tuleneb piirivalveameti põhimäärusest, kuna piirivalvepiirkond on piirivalveameti kohalik täidesaatva riigivõimu asutus (SM m 24.04.1997 nr 6, p 2 - RTL 1997, 73, 420). Neli korda aastas annab piirkonna ülem välja käskkirja piirivalvamise korraldamise kohta piirkonnas kolmekuulise käsuperioodi jooksul. Aastatel 2001.-2002. anti välja 8 käsku, millest neli olid sügis-talviseks perioodiks ja neli kevad-suviseks perioodiks. Iga käsuperioodi kohta koostatakse plaan välja- ja täiendusõppe kursuste kohta.

Saaremaa PVP ülesannete hulka kuuluvad riigipiiri ületamise korraldamine, dokumentide kontroll, teiste ametkondade tegevuse koordineerimine piiripunktides, tolli formaalsuste vormistamine kehtestatud korra alusel, jälitustegevuse teostamine, haldusõigusasjade [väärtegade] menetlemine, kontroll piirirežiimi ja laevasõidueskirjade täitmise üle välisriikide ja Eesti ujuvahendite poolt nii territoriaal- kui sisemerel, vajadusel tugevdatud piiri valve (SM m 13.10.1998.a, nr 47). Need on piirivalve otsesed ülesanded. Lisaks sellele veel otsingu ja päästetööde korraldamisega kaasnevad ülesanded nagu kaldavaatlus, otsingute ja päästetööde organiseerimine. Riigikaitse ülesanded on relvastatud ründe korral riigipiiri kaitse, õhuruumi kontroll oma tehnikavahenditega ja Kaitseväge juhataja poolt kooskõlas siseministriga riigikaitse ülesannete täitmine.

Toodud ülesannetest võib näha, et piirivalve on rahu ajal inimesi teenindav riigiasutus, mille eesmärgiks on rahuaegse turvalisuse tagamine. Piirivalve rahuaegne struktuur ja töökorraldus, lisaks veel väljaõpe ja töösuunitlus, on paljuski identne politseile. Piirivalvele laienevad politsei õigused piirivalve tegevuspiirkonnas, piirivalve on sama

ministeeriumi valitsemisalas, tegeleb igapäevase järelvalvega talle seadustega pandud piirides. Piirivalve nagu politseigi on riigi jõustruktuur. Piirivalveametnikule laienevad suhtlusel elanikkonnaga samad eetikareeglid, mis politseiametnikele (ÜRO, kodulk, 20.10.03). Piirivalve täiendusõppe rakendamisel on üks võimalus mugandada Saksa politsei väljaõppe-eeskirja. See koosneb peaaesjalikult taktikaõpetusest. Taktikaõpetus on õpetus plaanipärasest ja eesmärgistatud, seaduslikult lubatud taktikaliselt õigesti politsei [piirivalve] jõudude rakendamisest ja juhtimisest (Conrad 2001:7). Taktikaõpetuses on kaks tasandit: peegeldus- ja toimumistasand. Peegeldustasand on teooria, s.o. kogemuste analüüs, teadmiste hankimine ja süsteemne läbitöötamine, juhtimine ja taktikalise tegutsemise põhialuste läbitöötamine ning politsei teenistuseeskirja ja õpikute koostamine. Toimumistasand on praktika, s.o. igapäevane teenistus, eriülesanded, kogemused, üksikfaktid, edu (Ibid:7). Kui nüüd võrrelda neid kahte tasandit piirivalve igapäevateenistusega, siis on ära tuntav piirivalveametnike ettevalmistus, esmaõpe ja täiendusõpe ning igapäevane teenistus.

Conradi (Ibid:8) järgi koosneb taktikaõpetus erinevatest õpetest.

- Õigusõpe. See on seadusesätete summa, mida politsei ametnikud oma teenistuses järgima peavad. Ülim põhimõte on jälgida õiguse aluseid (Ibid:8). Kui vaadata piirivalveametnike õppekavasid, siis peaaegu pool õppeajast kulub erinevate õigusainete omandamiseks.
- Taktikaõpe. See on jõudude, juhtimis- ja taktikavahendite plaanipärane kasutamine (Ibid:8). Piirivalvetööst saab siia tuua paralleeli kordoni või piiripunkti töö planeerimise näol. See ei ole enam ainult ohvitseride pärusmaa, vanemallohvitserid kaasatakse sinna edukalt ja paljudes kohtades kasutatakse juba vanemallohvitseri kordonite ülemate asetäitjatena, kes peavad saama hakkama kordoni töö ja ressursside planeerimisega.
- Psühholoogiaõpe. Seda ei õpetada ainult mässumeelsete ega rahvahulga psühholoogilise mõjutamise vaatenurgast vaid ka politsei suhtes kasutatavana (Ibid:8). Kahtlemata on piirivalvel tegemist erinevate inimestega, sealhulgas inimestega, kes ei ole alati seadusekuulelikud ning püüavad ära kasutada psühholoogilist eelist oma kuritegelike eesmärkide täideviimiseks.

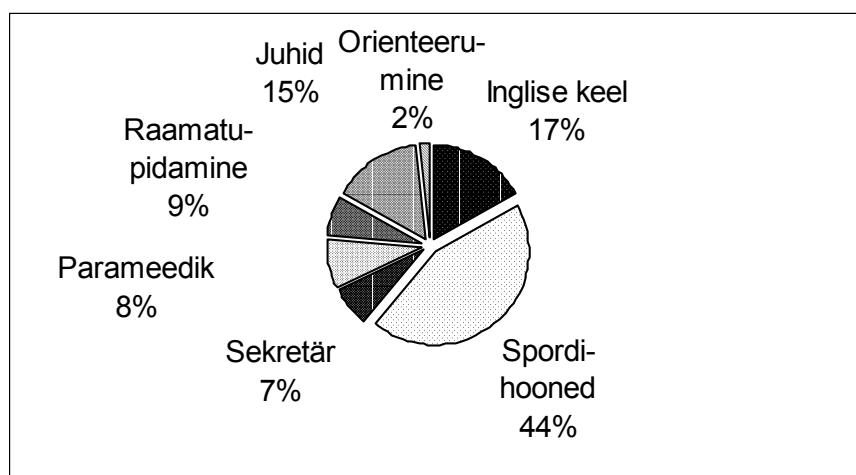
- Juhtimisõpe. See on sisuliselt üksikjuhtude summa ehk üksikute taktikaliste situatsioonide koordineerimine, mis seob juhtimis- ja taktikaõpetuse tervikuks aga samas ka erinevaks (Ibid:9). Tavaliselt juhitakse erinevaid tekkinud olukordi korrapidaja juurest. See seab kordoni, piiripunkti või piirkonna operatiivkorrapidajatele kõrged nõudmised. Nad ei pea ainult oskama informatsiooni vahendada vaid ka vajalikul hetkel adekvaatseid korraldusi andma ja otsuseid vastu võtma. Politseiolukord on kogum kõigist olukordadest, asjaoludest sündmustest, mis määravad politsei tegutsemise ning mõjutavad seda. Piirivalve töös võib selline olukord olla lihtsalt kalapüügieeskirjade või viisaeeskirja vastu eksinud isiku avastamine või suur merepäästeoperatsioon.
- Sotsioloogiaõpe. See sisaldab uuringuid rühmastruktuurist ja rollikäitumisest ning erinevate elanikkonnakihtide ootustest politsei osast ühiskonnas (Ibid:9). Piirivalve mõistes siis piirivalve kui riigivõimu esindaja ja jõustruktuuri osa ühiskonnas ja elanikkonna turvalisuse tagamisel näiteks kohaliku omavalitsuse tasandil.
- Politoloogiaõpe. Need on poliitilised voolud politseis ja ametkonda mõjutavad tegurid, aga ka ametkonna otsused, mis toovad kaasa poliitilisi tagajärgi (Ibid:9). Ühinemine Euroopa Liiduga on otsus, mis mõjutab piirivalve tegevust oluliselt, seega peaks sellekohane täiendusõpe olema planeeritud.
- Tehniline õpe. Tehniliste vahendite kasutamine määrab üha rohkem operatsioonide tulemuslikkust. Ei piisa sellest, et mõni spetsialist valdab tehnikat. Operatsiooni juhil peab olema ülevaade tehniliste vahendite võimalustest (Ibid:9). Operatsiooni juhiks võib saada operatsiooni paigal ükskõik milline ametnik. Rohkem ametnikke peab valdama rohkem tehnikat ja teadma nende vahendite võimalusi. Rannakordonis võiks kõigil olla näiteks oskus ja luba sõita mootorpaadiga.

Nelja piirivalve jaoks olulist täiendusõppe valdkonda pole Conrad oma politseitaktika õpikus maininud. Need on keeleõpe, esmaabi, arvuti- ja kaitseväeline õpe, mis tulenevad piirivalve töö spetsiifikast, mis omakorda seisneb merepäästeülesannetes ja piirivalvele seadustega pandud kohustustes sõjaajal (SRKS § 4, lg 1 - RT I 1994, 69 ,1194). Kohandatuna piirivalve tegevusvaldkondadele, koosnekski erialane õpe üheteistkümnest erinevast kriteeriumist.

3. SAAREMAA PIIRIVALVEPIIRKONNAS AASTATEL 2001-2002 LÄBIVIIDUD TÄIENDUSKOOLITUS

3.1. 2001.a planeeritud vahendid täiendusõppeks

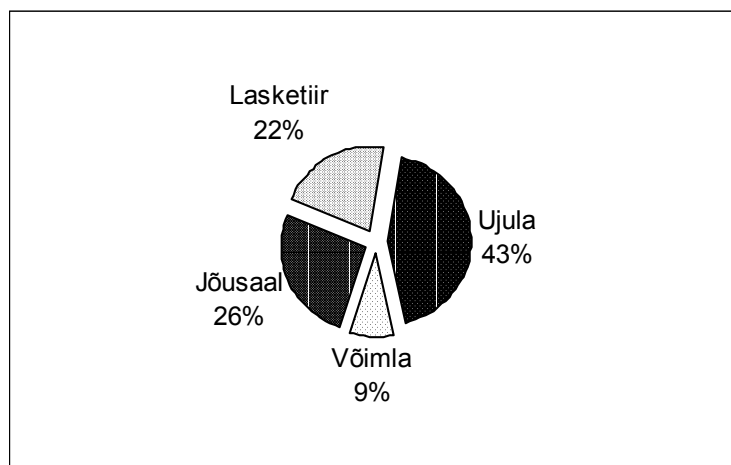
Eelarve aasta alguses tehti taotlus rahade eraldamise kohta koolituseks. 2001.a. tehti Saaremaa piirivalvepiirkonnas taotlus vahendite eraldamise kohta 55000 krooni ulatuses (SPVP VL 12.01.01 kiri, el). Sellest summast oli planeeritud raadiovahtidele inglise keele õpetamiseks 10000 krooni, kusjuures pidi osalema 10 ametnikku, spordihoonete üüriks planeeriti 26000 krooni, sekretäri koolituseks planeeriti 3000 krooni, parameedik koolituseks 5000 krooni, raamatupidamise täienduskoolituseks 4000 krooni, juhtide koolituseks 9000 krooni (osalejate kategooria on juhid ja juhiabid), osalus 15 ametnikku, orienteerumiseljapäevakuteks planeeriti 1000 krooni (Joonis 1).

Joonis 1. Sektordiagramm 2001.a koolitusrahade planeeringu kohta

Jooniselt on näha, et natuke alla poole rahast planeeriti spordihoonete üürile. Lisaks oli rea- ja allohvitserkoosseisule planeeritud veel keeleõpe. 46% koolitusrahadest planeeriti füüsilisele ettevalmistusele.

Kuna tegemist on mereäärse piirivalvepiirkonnaga ja merepääste on üks prioriteete, siis on üsna ilmne, et isikkoosseis peab oskama ning suutma ujuda. Iseküsimus on kui paljudel oli võimalust seda kasutada ja kui paljud seda kasutasid?

Joonis 2. Sektordiagramm spordihoonetele planeeritud summade jaotuse kohta

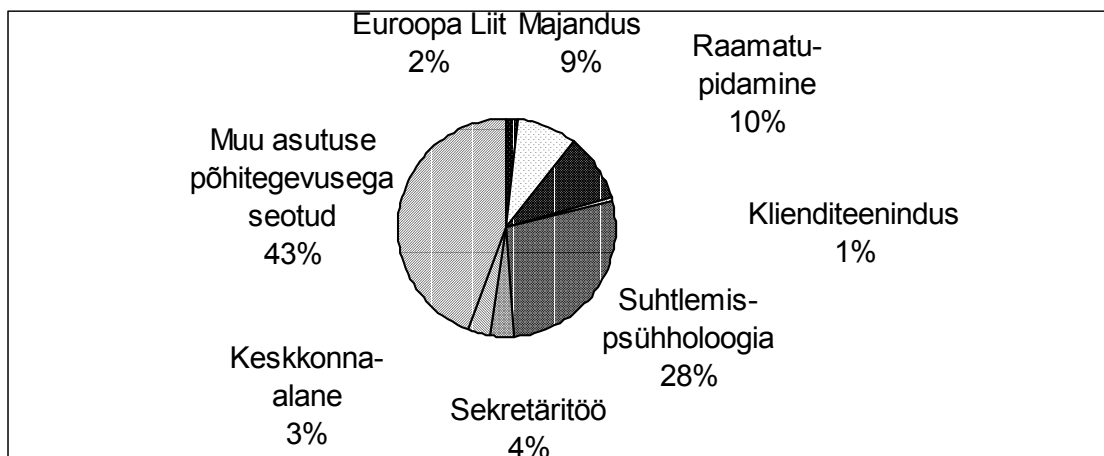
3.2. 2001.a kulutatud vahendid koolituseks.

Aluseks on võetud Saaremaa Piirivalvepiirkonna koolituskulude aruanne (Vastus ST kirjale 02.01.2001 nr 1.7-37/6412). Piirivalvepiirkonna koolitusprioriteetidena on välja toodud kolm olulisemat suunda:

- 1) suhtlemispsühholoogia
- 2) kriisijuhtimine
- 3) kaitseväeline täiendusõpe.

Koolituseks kulunud vahendid jagati erinevate kriteeriumite järgi.

1. Ametnike grupi järgi. Kõrgemad, vanemad ja nooremametnikud ning abiteenistujad. Suurim osa (44% ehk 26970 krooni) kulutati nooremametnike koolitamiseks.
2. Koolitusvormide mahu järgi. Suurima summa vahendite näol sai avatud kursus (32640 krooni). Kasutati ka kaugkoolitust, mis teostus Euroopa Liidu alase koolitusena kuuele ametnikule (600 krooni) ja grupikoolitust (21460 krooni).
3. Koolitusliikide mahu järgi. Kogu koolituseks planeeritud raha on kulutatud tööalaseks koolituseks. Tasemekoolituseks ja vabahariduslikuks koolituseks vahendeid ei kulutatud.
4. Koolitusvaldkondade mahu järgi (Joonis 3).

Joonis 3. Sektordiagramm kulutatud vahendite jaotuse kohta koolitusvaldkondade mahu järgi

- Koolitusasutuste järgi. Kõige rohkem maksti Orissaare Gümnaasiumile (tabel 1) rannasõidu kippar-mehhaanik ja raadiotelefonisti kursuste eest (17482 krooni). 15796 krooni maksti AS-le Pe Konsult kliendikeskse suhtluse kursuse eest, tundide maht oli 182 tundi, kursus kestis kaks päeva ja koolitati 12 ametnikku. 5436 krooni eest saadi täiendusõpet Eesti Punaselt Ristilt esmaabi ametnike koolitamiseks. Äripäeva kirjastusele maksti 6120 krooni ja AS Eskole 900 krooni. Muudele asutustele maksti kokku 9266 krooni.

Kõige kallim koolitustund oli Äripäeva kirjastusel (tabel 1), kus üks koolitustund maksis 437 krooni ja koolitati kolm ametnikku. Kõige odavam koolitustund oli Orissaare Gümnaasiumis. Kõige rohkem ametnikke koolitati Eesti Punases ristas ja kõige vähem Äripäeva kirjastuses. Kõige rohkem koolitustunde viidi läbi Orissaare Gümnaasiumis ja kõige vähem tunde AS Eskos. Kokku koolitati väljaõppeks planeeritud rahade eest viiskümmend ametnikku 3527 tunni ulatuses. Keskmiselt läks üks tund koolitust maksma 16 krooni.

Täiendusõppeks kulutatud vahendid

Koolitusasutus	Kulunud summa, krooni	Kulu ühe koolitustunni kohta, (B:D) krooni	Tundide maht, tundi	Koolitatud ametnikke, tk
A	B	C	D	E
Äripäeva kirjastus	6120	437	14	3
AS Pe Konsult	15796	87	182	12
AS Esko	900	75	12	6
Eesti Punane Rist	5436	31	176	16
Orissaare Gümnaasium	17482	5,7	3070	5
Muud koolitusasutused	9266	127	73	8
Kokku	55000	16*	3527	50

Allikas: Saaremaa Piirivalvepiirkonna koolituskulude aruanne 2001 aastal, autori arvutused (* koolitustunni hind keskmiselt)

2001.a järgiti ühe koolitusvaldkonna raames planeeritud. See valdkond oli raamatupidamine. Poole summa ulatuses kulutati ära sekretäri koolituseks planeeritud vahendid. Ülejäänud vahendid kulutati teiste valdkondade (muu astuse põhitegevusega seotud, majandus, Euroopa Liidu alane koolitus jne) koolituseks. Planeeritud summad olid lahti kirjutamata ja see võimaldas neid kasutada seal, kus neid sel hetkel kõige otstarbekamalt kasutada peeti.

3.3. 2001.a rea- ja allohvitserkoosseisu täiendusõpe

2001.a läbis Saaremaa PVP-s erineva kursuse 25 rea- ja allohvitserkoosseisu ametnikku (PV PER ab, väljavõte 20.06.03), mis on natuke alla poole kõigist sel hetkel Saaremaa PVP nimekirjas olevatest selle astme ametnikest. Ametnikud osalesid kokku 18 erineval kursusel. Kursuste kogumaht aasta jooksul oli 5848 tundi. Ametnikud läbisid aasta jooksul rannasõidu kippar-mehhaaniku, inglise keele, raadiotelefonisti, kliendikeskse suhtlemise, viisaregistri kasutamise, esmaabiametnike, kergejalaväe struktuuri ja planeerimise

väljaõppe-, internetipõhise Euroopa Liidu põhiteadmiste, kriisijuhtimise, liiklusalase, laskealase, mereväe eriala nooremallohvitseride, radari täiendusõppe-, haldusõigusseadustiku ja haldusrikkumiste menetlemise, koerajuhtide põhi- ja täiend- ning vanemallohvitseride kursuse.

Kui jaotada läbiviidud täiendusõpe käesoleva töö teise peatüki teises jaotises nimetatud kriteeriumite järgi ja jagada see täiendusõppevaldkondade vahel, siis kulus õigusele 292 tundi (5% kogumahust, haldusõigusrikkumiste seadustiku ja menetluse kursus, internetipõhine Euroopa Liidu põhiteadmiste kursus), taktikale 456 tundi (8%, laskealane koolitus, koerajuhtide kursused), psühholoogiale 448 tundi (8%, kliendikeskne suhtlemine, kriisijuhtimise kursus), juhtimisõpetusele 32 tundi (1%, vanemkoerajuhtide täiendkursus). Sotsioloogia ja politoloogiale tunde ei arvestatud, kuigi neid õpetusi võidi käsitleda erinevate kursuste raames. Tehnikaalast õpet viidi läbi 1884 tunni ulatuses (32%, rannasõidu kippar-mehhaaniku kursus, raadiotelefonisti kursus, viisaregistri kasutamise väljaõpe, liiklusalane), keeleõpet 280 tunni (5%, inglise keele kursus) ulatuses, esmaabi 72 tunni (1%, esmaabi ametnike kursus) ning kaitseväelist õpet 2348 tunni (40 %, mereväe eriala-nooremallohvitseride kursus, kergejalaväe struktuur- ja planeerimine, vanemallohvitseride kursus) ulatuses. Arvutiõpet läbi ei viidud.

3.4. 2002.a planeeritud vahendid täiendusõppeks

2002.a alguses tehti vahendite taotlus 55000 krooni eraldamiseks eelarveaasta jooksul planeeritud koolituse läbiviimiseks. Koolitusvaldkondadest peeti vajalikuks omavahenditest finantseerida passikontrolli täiendõpet, merepääste kursust reakoosseisule, õigusõpet (õiguse üldmõiste, haldusõigus, haldusõigusrikkumised, kriminaalõigus), inglise keelt, OSC kursust kordoni ülematele ja Euroopa Liidu alast (Schengen aquis) (Vastus 02.01.02 ST kirjale 04.01.02). Andmed koolituskulude kohta puuduvad.

3.5. 2002. aasta koolitusprioriteedid

Koolitusprioriteedi all mõistetakse strateegilist otsust, mis kirjeldab asutuse eesmärkide saavutamiseks hädavajalikku ja seega asutuse tegevuse seisukohalt möödapääsmatut koolitust(Vastus 31.08.01 ST kirjale nr 1.7-6/7255).

Saaremaa PVP koolitusprioriteedid 2002.a olid loodus- ja keskkonnakaitse, inglise keel, Eesti õigussüsteem ja psühholoogia või alluvate suunamine ja mõjutamine, efektiivne meeskonnatöö.

Loodus- ja keskkonnakaitse koolituse sihtgrupiks olid allüksuse ülemad, kaatrite komandörid ja koolituse eesmärk oli viia isikkoosseis kurssi keskkonna- ja merereostuse likvideerimise võimaluste ja vahenditega. Eespool nimetatud taktikaõpetuse sisu kohaselt liigitatakse see koolitusvaldkond tehnikaõpetuse koosseisu, sest see annab õppijale ülevaate keskkonnareostuse likvideerimise võimalustest vaatamata sellele, et see ei pruugi olla õppija primaarne teenistusülesanne.

Inglise keele koolituse sihtgrupp oli kogu isikkoosseis ning koolituse eesmärk oli inglise keele etapiline omandamine vähemalt kesktasemel vastavalt kutsestandarditele.

Psühholoogia või alluvate suunamise ja mõjutamise ning efektiivse meeskonnatöö koolituse sihtgrupp olid keskastme juhid ja eesmärk anda vajalikud teadmised ja oskused inimeste ja protsesside juhtimiseks.

3.6. 2002.a rea- ja allohvitserkoosseisu täiendusõpe

2002.a käis Saaremaa PVP-s erinevatel täiendusõppekursustel 42 rea- ja allohvitserkoosseisu ametnikku (PV personali ab, väljavõte), mis on ligikaudu kaks kolmandikku kogu selle astme nimekirjas olevast isikkoosseisust. Erinevaid kursusi oli 17. Kursuste kogumaht oli 7974 tundi.

Erinevad koolitused olid piirivalve autojuhtide kursus, tollikursus, mereväe eriala-nooremallohvitseride kursus, nooremallohvitseride kursus, internetipõhine Euroopa Liidu põhiteadmiste kursus, laskealane koolitus, eriala-vanemallohvitseride kursus, passikontrolli täiendõpe, rannasõidu kippar-mehhaaniku kursus, piirikontrolli täiendõpe, karistusregistri kasutamise väljaõpe, jaoülevaade kursus, sissijaoulevaade kursus, koerajuhi põhikursus, narkoõiguse kursus, teenistuskõiguse koolitus ja kasutamine, töökeskkonna voliniku koolitus, rakenduspsühholoogia, kursus, karistusõiguse eriosa koolitus.

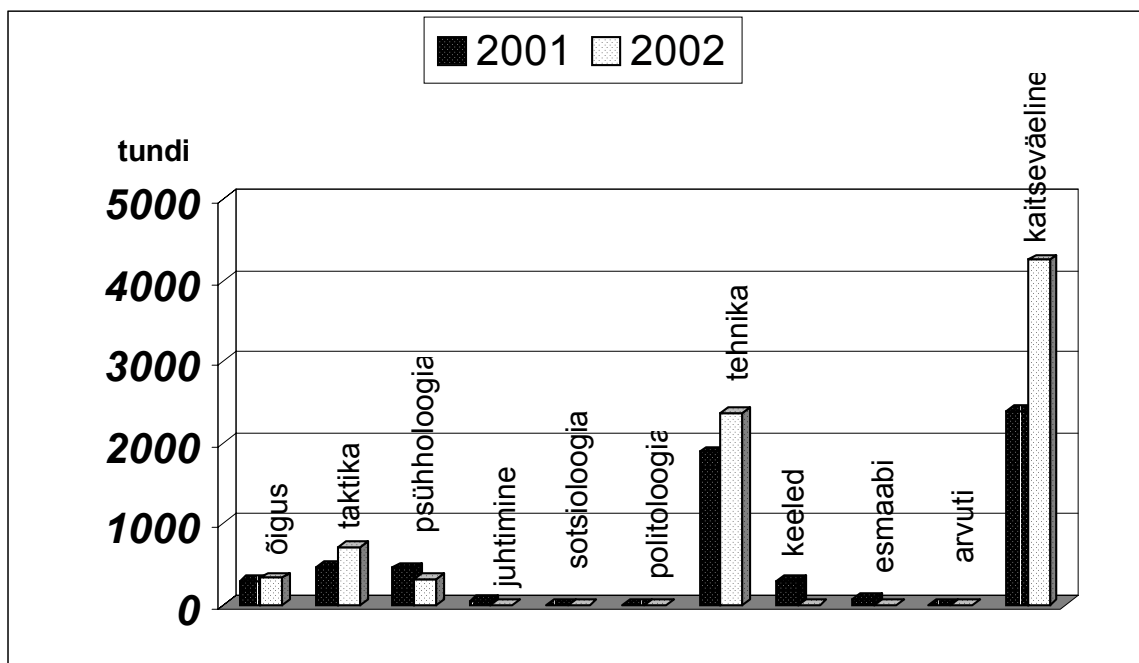
Kõige suurema tundide mahuga oli mereväe eriala-allohvitseri kursus: 1890 tunniga. Kursusel osales kuus ametnikku. Kõige väiksema mahuga oli karistusregistri kasutamise

väljaõppe kursus- 16-tunnisel kursusel osales neli ametnikku. Kõige rohkem (28) ametnikke osales tollikursusel, mille maht oli 196 tundi. Üle tuhandetunnise kogumahuga oli veel rannasõidu kippar-mehhaaniku kursus kokku 1260 tundi.

Kui jaotada toimunud täiendusõpe taktikaõpetuse valdkondade vahel, on näha, et õigust õpetati 325 tundi (4% kogumahust, töökeskkonnavolinik, karistusõiguse eriosa, internetipõhine Euroopa Liidu põhiteadmiskursus), taktikat 712 tundi (9%, piirikontrollialane täiendõpe, laskealane koolitus), psühholoogiat 320 tundi (4%, rakenduspsühholoogia), tehnilist õpet 2361 tundi (30%, piirivalve autojuhtide kursus, tollikursus, rannasõidu kippar-mehhaaniku kursus, karistusregistri kasutamise väljaõpe, koerajuhtide täiendkursus), kaitseväelist õpet viidi läbi 4256 tundi (56%, eriala-vanemallohvitseride, mereväe eriala-nooremallohvitseride, nooremallohvitseride, jaoülemate, sissi-jaoülemate kursus), juhtimis-, sotsioloogia- ja politoloogia-, keele-, esmaabi- ja arvutiõpet läbi ei viidud.

3.7. 2001.-2002.a täiendusõppevaldkondade võrdlus

2002.a oli koolitus võrreldes 2001.a koolitustundide mahu poolest peaaegu pooleteisekordne, vastavalt 7974 tundi 2002.a ja 5848 tundi 2001.a. Koolitustundide arv tõusis ligikaudu 2100 tunni võrra. Kahe aasta võrdluses on näha sarnased eelistused (Joonis 4). Kaitsevälise õppe osakaal oli 2001.a 40% ja 2002.a 53% täiendusõppele kulutatud tundide arvust. Tehniline õpe on samuti eelistatum olnud. Juhtimise osakaal langes nulli. Ühel tasemel on taktika ja õigusõpe ja psühholoogiaõpe, kuigi nende mahu protsent tundide koguarvust on väike. Politoloogia-, sotsioloogia- ja arvutiõpet ei viidud kummalgil aastal läbi, piirivalve spetsiifikast tulenevad esmaabile ja keeleõppele ei pühendatud koolitustunde 2002.a Kui 2001.a viidi täiendusõpet läbi kaheksas valdkonnas, siis 2002.a vaid kuues.

Joonis 4. Tulpdiagramm koolitusvaldkondade mahu kohta

4. KÜSITLUS

4.1. Üldine iseloomustus

Saaremaa PVP täiendusõppealane küsitlus viidi läbi 2003.a suvel rea- ja allohvitserkoosseisu hulgas. Andmed isikkoosseisu arvu kohta pärinevad Saaremaa PVP personalijaoskonnast. PVP teenis 1. juuli 2003.a seisuga kokku 68 tegevteenistuses olevat ametnikku, kellest 15 olid ohvitserid, 48 vanem- ja nooremallohvitserid ning 5 reakoosseisu ametnikud. Küsitluses osales 35 tegevteenistuses olevat rea- ja allohvitserkoosseisu ametnikku (66% koguarvust). Üks ankeet tagastati tühjana, kahel ankeedil oli kaheksas küsimus ebaselgelt vastatud, aga kuna teised küsimused olid korrektseelt vastatud, siis arvestati ka nende ankeetide tulemusi, välja arvatud kaheksanda küsimuse analüüsimisel. Arvutisse sisestati 35 ankeedi andmed. Ankeedil olev lõputöö pealkiri on „Piirivalveametnike täiendõppe korraldamine piirivalveasutustes Saaremaa Piirivalvepiirkonna näitel“. Uurimisvaldkond sellega ei muutu.

Küsitlusandmete võrdluseks on Saaremaa PVP personalijaoskonnast saadud andmed piirkonnas kahe aasta jooksul läbiviidud erineva täiendusõppe kohta.

4.2. Küsitluses osalenud allüksused ja nende iseloomustus

Kõik küsitletud teenisid Saaremaa PVP viies erinevas allüksuses. Allüksused olid Undva kordon, Sääre kordon, Ruhnu kordon, Kuressaare kordon ja teenistusjaoskonna alluvuses olev operatiivkorrapidamine koos Kuressaare MRCC-ga (edaspidi korrapidamine), mis on kohalik merepäästkeskus. Allüksuste iseloomustus põhineb autori kogemusel.

Undva ja Sääre kordon on klassikalised rannakordonid. Nendes allüksustes on radarivaatlusega tegeletud alates kordonite ülevõtmisest Nõukogude vägedelt esimest päevast. Lisaks on kordonitel valvata pikk rannapiir, kus tegeletakse kalapüügieeskirjade kontrolliga ja merepääste ning raadiovahiga ultralühilaine sagedustel. Kummalgi kordonil on üks piirikontrolli punkt, mis asub sadamas, kuhu minnakse vastavalt vajadusele, s.t. minnakse siis kui piirikontrolli teostamine on vajalik. Muul ajal isikkoosseisu piiripunktis kohapeal ei ole. Kordonid teostavad vääртеomenetlust oma pädevuse piirides.

Ruhnu kordon asub Ruhnu saarel Liivi lahes. Seal tegeletakse põhiliselt radarivaatlusega ja Ruhnu kordon on Eestis tuntuks saanud eelmise kümnendi keskel toimunud “kilusõjaga”, kus Runu kordoni ametnikel oli põhiliselt piiririkumise avastamise ja hiljem dokumenteerimise kohustus. Ruhnu saarel on samuti piirikontrolli punkt, kuid tolliametnikke kohapeal ei käi. Tollikontrolli teostavad piirivalveametnikud. Kordon teostab väärteomenetlust oma pädevuse piirides.

Kuressaare kordoni eelkäijaks on endine Kuressaare piiripunkt. Palju aastaid oli selle põhitegevuseks ainult piirikontrolli teostamine sadamates ja lennujaamas. Sadamad asusid üle Saaremaa. Kahe erineva sadama suurim kaugus oli natuke alla saja kilomeetri ja sadamates kohapeal alalist piirikontrolli ei olnud, kontrolli teostatakse samuti väljakutsel või vajadusel. Viimased viis aastat on Kuressaare kordonil ka oma tegevuspiirkond, kus teostatakse pistelist kalapüügieskirjade kontrolli ja sadamate vaatlust. Kuressaare kordonil puudub tegevuspiirkonna osa, mis külgneb vahetult riigipiiriga. Küll aga on kordonil valvata palju sisemerd, kus teostatakse vajadusel merepäästet ja -otsinguid. Kordon teostab väärteomenetlust oma pädevuse piirides.

Korrapidamine asub Saaremaa PVP staabis. Allüksuse põhiülesanne on koguda, töödelda ja edastada informatsiooni, samuti merepäästeoperatsiooni käivitamine ning juhtimine. Korrapidamisel peab olema kogu teave piirkonnas toimuvast, ülevaade alustest, mis asuvad piirkonna vastutusallas ja võimalus saada sidet iga laevaga, mis asub suvalises punktis maakeral.

4.3. Küsitluse tulemused

Viis ametnikku täitis ankeedi Undva kordonist. Võrdselt kaheksa ametnikku täitsid ankeedi korrapidamisest, Ruhnu kordonist ja Kuressaare kordonist, Sääre kordonist tagastati kuus ankeeti. Üks madala osaluse põhjus võis olla küsitluse ajal käimasolnud aktiivne suvepuhkuste aeg.

4.3.1. Küsitletute vanus ja teenistusaeg piirivalves

16 ametnikku ehk 45% küsitletutest olid 31-45 aastased. Kõigis allüksustes domineerib see vanusevahemik, välja arvatud Sääre kordon, kus oli enam 26-30-aastaseid ja Undva kordon, kus oli üle 40 aastaseid küsitletuid sama palju, kui 26-30 aastaseid. Kuressaare

kordonis olid 62% küsitletutest 31-40-aastased. Alla 25-aastaseid ei olnud Sääre ja Undva kordonis. Üldiselt jaotusid teised vanuse vahemikud ühtlaselt.

T a b e l 2

Küsitletute vanus allüksuste lõikes

(vastanute arv)

Allüksus	Kuni 25-aastased	26-30 aastased	31-40 aastased	Üle 40 aastased
Undva	0	1	2	2
Korrapidamine	1	1	4	2
Kuressaare	1	1	5	1
Sääre	0	3	2	1
Ruhnu	1	2	3	2
Kokku	3	8	16	8

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

Kõige ühtlasemalt on jaotunud teenistusaja pikkuse võrdlemisel Kuressaare kordoni ametnikud (tabel 4). 4-8-aastase staažiga ametnikke oli kõige rohkem Ruhnu kordonis. Üle kaheksaastase staažiga ametnikke oli selgelt teistest rohkem Undva ja Sääre kordonis ning korrapidamises. Undva ja Sääre kordonis polnud ka ühtegi alla kolmeaastase staažiga küsitletut. Kokkuvõttes oli üle kaheksaastase staažiga küsitletuid 60%, 4-8-aastase staažiga 29% ja kuni kolmeaastase staažiga 11%.

T a b e l 3

Ametnike piirivalves töötatud aeg

(vastanute arv)

Allüksus	Kuni 3 a	4-8 a	Üle 8 a
Undva	0	1	4
Korrapidamine	1	1	6
Kuressaare	2	3	3
Sääre	0	1	5
Ruhnu	1	4	3
Kokku	4	10	21

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

4.3.2. Läbitud piirivalvealane õpe ja hinnang oma teadmistele ning oskustele

Narva-Jõesuu Piirivalve Õppekeskuse üleajateenijate kursuse oli läbinud 19 ehk 54% kõigist küsitletud ametnikest. 12 (34%) küsitletust oli läbinud Piirivalvekooli passikontrolöride kursuse, 4 (11%) oli läbinud piirivalvekooli maapiirivalve kursuse, 5 (14%) ametnikku oli läbinud merepiirivalvekursuse, üks ametnik ei olnud läbinud piirivalvealast õpet ja kuus ametnikku olid läbinud veel mingi muu kursuse, mida nad pidasid piirivalvealaseks. Need kursused olid kaldajaama operaatori kursus, allüksuse ülema kursus, Remniku Õppekeskuse üleajateenijate kursus, 750kW võimsusega väikelaeva kippar-mehhaaniku kursus, Piirivalvekooli üleajateenijate kursus.

Ruhnu ja Sääre kordonis oli selgelt kõige rohkem neid, kes olid läbinud Narva-Jõesuu Õppekeskuse üleajateenijate kursuse. Undva kordonis seevastu on ülekaalus Piirivalvekooli passikontrolöride kursuse lõpetanud. Oli ka neid, kes olid lõpetanud nii üleajateenijate kursuse, kui ka erialalise passikontrolöride kursuse. Seega ametnike taust on väga erinev ja näitab, et tegevusulatus on äärmiselt lai ning tulevased tööülesanded ei olnud need, mis määrasid ametnike piirivalvealase esmase õppe.

T a b e l 4

Küsitletute piirivalvealane õpe

(läbinute arv)

Allüksus	N-J Pv õppekeskuse üleajateenijate kursus	Pv kooli passikontrolli kursus	Pv kooli maapiirivalve kursus	Pv kooli merepiiri-valve kursus	Ei olegi läbinud	Muu kursus
Undva	1	4	2	0	0	1
Korrapidamine	5	1	1	2	0	1
Kuressaare	3	4	1	1	1	1
Sääre	5	1	0	0	0	2
Ruhnu	5	2	0	2	0	1
Kokku	19	12	4	5	1	6

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

Üks ametnik Ruhnu kordonist pidas oma teadmisi ja oskusi teenistusülesannete täitmiseks väga headeks. Teistes kordonites ametnikud oma oskusi ja teadmisi väga headeks ei pidanud. 29% ametnikest pidas oma teadmisi ja oskusi headeks ning 68% rahuldavateks. Kesisteks ja mitterahuldavateks ei hinnanud oma professionaalsust keegi. Sääre kordonis hindas 100% ankeedi täitnuist oma oskused ja teadmised rahuldavateks, korrapidamise

ametnikud olid pigem rahuldaval seisukohal, kaks kaheksast pidas taset heaks. Kuressaares pidas oma oskusi ja teadmisi heaks kolm ja rahuldavaks viis ametnikku.

T a b e l 5

Ametnike hinnang oma ettevalmistusele

(vastanute arv)

Allüksus	Väga hea	Hea	Rahuldav	Kesine	Mitterahuldav
Undva	0	2	3	0	0
Korrapidamine	0	2	6	0	0
Kuressaare	0	3	5	0	0
Sääre	0	0	6	0	0
Ruhnu	1	3	4	0	0
Kokku	1	10	24	0	0

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

4.3.3. Täiendusõppe vajadus, tõhusus ja ettevalmistuse mõju tööülesannete täitmisele

Valdav enamus ehk 86% küsitletust arvas, et täiendusõppe läbiviimine Saaremaa PVP-s on vajalik. Üks ametnik Undva kordonist pidas täiendusõpet mittevajalikuks ja neli ametnikku kõigist teistest allüksustest ei osanud küsimusele vastata.

T a b e l 6

Täiendusõppe vajalikkus

(vastanute arv)

Allüksus	Jah	Ei	Ei oska vastata
Undva	4	1	0
Korrapidamine	7	0	1
Kuressaare	7	0	1
Sääre	5	0	1
Ruhnu	7	0	1
Kokku	30	1	4

Allikas: Küsitluse kokkuvõttev tabel, autori arvutused.

57% küsitletutest arvas, et seni piirkonnas läbiviidud täiendusõpe ei ole piisav teenistusülesannete täitmiseks, kuigi oma teadmiste ja oskuste taset kesiseks või mitterahuldavaks ei pidanud keegi. Kuressaare ja Sääre kordoni ametnikud arvasid 100%-lt, et täiendusõpe ei ole piisav. Ruhnu kordoni ametnikud olid kõige sallivamad. Seal oli

senise täiendusõppega rahul 4 ametnikku, 2 ei pidanud täiendusõpet piisavaks ja 2 ei osanud vastata. Korrapidamises arvas üks kaheksast ametnikust, et senine täiendusõpe on piisav, üks ei osanud vastata ja kuus ei pidanud piisavaks. Undva kordonis ei pidanud koolitust piisavaks 2 ametnikku ja 3 pidas piisavaks. Kokku ei osanud vastata sellele küsimusele 7 ametnikku.

T a b e l 7

Täiendusõppe tõhusus

(vastanute arv)

Allüksus	Jah	Ei	Ei oska vastata
Undva	3	2	0
Korrapidamine	1	5	2
Kuressaare	0	6	2
Sääre	0	5	1
Ruhnu	4	2	2
Kokku	8	20	7

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

18 ametnikku ehk 51% küsitletust arvas, et nende senine ettevalmistuse tase mõjutab nende reageerimist piirivahejuhtumitele (tabel 8). Kõige enam (7) arvas nii korrapidamise ametnikke. Kuressaares, Säärel ja Ruhnus 3, Undvas 2. Kuressaares oli kõige rohkem (4) neid ametnikke, kes arvasid, et ettevalmistuse tase ei mõjuta nende reageerimist rikkumistele. Kokku 9 ametnikku ei osanud sellele küsimusele vastata.

T a b e l 8

Ettevalmistuse taseme mõju reageerimisel piirivahejuhtumitele

(vastanute arv)

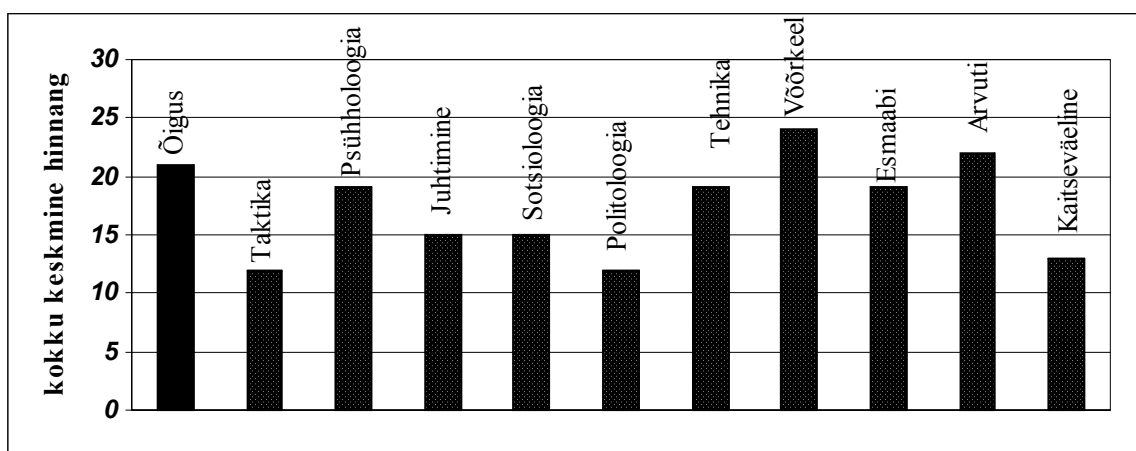
Allüksus	Jah	Ei	Ei oska vastata
Undva	2	1	2
Korrapidamine	7	0	1
Kuressaare	3	4	1
Sääre	3	1	2
Ruhnu	3	2	3
Kokku	18	8	9

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

4.3.4. Hinnanguline täiendusõppe vajadus

Küsitlertul paluti anda hinnang erinevatele täiendusõppekriteeriumitele viiepallise skaala järgi, kus 1-vajadus puudub.... 5- väga vajalik. Iga allüksuse lõikes anti kriteeriumitele keskmine hinnang ning piirkonna lõikes liideti keskmised hinded kokku(joonis 5). Sellega saadi täiendusõppevaldkonna hinnanguline eelistus piirkonna lõikes. Maksimaalselt oli võimalik koguda 25 palli, minimaalselt 5 palli.

Piirkonna lõikes hinnati kõige kõrgemalt keeleõpet (24 palli). Korrapidamises kogus keeleõpe keskmiselt kõige kõrgema (4,9 palli) ja Undva kordonis kõige madalama keskmise hinde (4,4) palli. Kõige madalama hinnangu teenis piirkonna lõikes politoloogiline ja taktikaõpe, mõlemad võrdselt 12 palli. Ruhnu kordonis sai politoloogiaõpe kõige väiksema keskmise hinde (1,5 palli). Palju ei edestanud seda valdkonda kaitseväeline õpe, mis kogus kokku 13 palli. Arvutiõpe kogus pingereas teisena 22 palli. Õigusõpe kogus 21, tehniline ja psühholoogia õpe ning esmaabi kogusid igaüks 19 palli. Juhtimine ja sotsioloogiaõpe teenisid kumbki võrdselt 15 palli.

Joonis 5. Tulpdiagramm hinnanguliste koolituskriteeriumite eelistuste kohta

4.3.5. Info kättesaadavus ja algatus täiendusõppeks

Üks küsitletu arvab, et info erinevate täiendusõppe kohta on väga hea. Enam vähem võrdselt arvatakse, et info on hea, rahuldav või puudulik. Kõige paremini on informeeritud korrapidamine, pigem rahuldavaks peavad infot Ruhnu ja puudulikuks Sääre kordoni ametnikud. Undva kordonis arvati, et info on hea ja rahuldav (mõlemal juhul 2), üks ametnik peab infot puudulikuks.

Tabel 9

Info kättesaadavus kursuste kohta

(vastanute arv)

Allüksus	Väga hea	Hea	Rahuldav	Puudulik
Undva	0	2	2	1
Korrapidamine	0	4	2	2
Kuressaare	0	3	3	2
Sääre	0	1	1	4
Ruhnu	1	1	5	1
Kokku	1	11	13	10

Allikas: Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

39% küsitletutest väitis, et algatus täiendusõppele asumiseks tuleb piirkonna staabist (tabel 10). 25% juhtudest tegi ettepaneku enesetäiendamiseks ametnik ise, 19% juhtudest allüksuse ülem ja 17% juhtudest sai ametnik täiendusõppeks algatuse kuskilt mujalt.

Tabel 10

Algatus täiendusõppeks

(vastanute arv)

Allüksus	Ametnikult	Allüksuse ülemalt	Staabist	Mujalt
Undva	2	1	3	0
Korrapidamine	1	1	4	2
Kuressaare	3	2	2	1
Sääre	2	2	2	0
Ruhnu	1	1	3	3
Kokku	9	7	14	6

Allikas Küsitlust kokkuvõttev tabel, autori arvutused

4.4. 2001.-2002.a täiendusõppe ja ametnike eelistuste võrdlus

Kui võrrelda 2001.a ja 2002.a täiendusõpet ning küsitluses kaheksandas küsimuses toodud kriteeriume, siis saadi ülevaade täiendusõppe valdkondadest, milliseid hinnati oma teenistusülesannetest lähtuvalt kõige kõrgemini ja millistele piirkond rõhu asetas (lisa 2).

Piirkonnasisese täiendusõppe maht oli selgelt suunatud kaitsevälise õppe valdkonnale. Selle üheks põhjuseks on kindlasti asjaolu, et ametnike kvalifikatsioon tuli viia vastavusse

nende ametikohtade nõuetele. Sõjaline haridus oli üks nõudeid (KAS § 2, lg 1 - RT I 2000, 28, 167).

Kõige kõrgemalt hinnati just keeleõpet, kuid seda õpetati ainult 2001. aastal ja proportsionaalselt väga vähe. 2002.a polnud keeleõpet üldse. Õigusõpet soositi ametnike poolt ka kõrgelt, kuid sedagi oli kogu täiendusõppest väike protsent. Õigusõppe osakaal 2002.a suurenes. Arvutiõppele antud kolmandat kohta vääriv hinnang sai nii 2001. kui 2002.a piirkonnalt vastuseks nulli. Järjest enam tehnilisi vahendeid (radarid) käsitletakse just arvutite vahendusel, mis teeb arvutiõppest tihedalt seotud valdkonna tehnilise õppega. Samuti toimub suure hulga informatsiooni edastamine korrapidamisteenistuste vahel arvutite teel. Enam vähem samal tasemel tehnilise õppega on hinnanguliselt esmaabi koolitus, mida piirkonnas viidi läbi 2001.a, kuid 2002.a üldse mitte. Võrdselt madala hinnangu said ka kaitseväeline õpe, politoloogia ja taktika. Ilmselt reaametnikku eriti ei huvita, mis toimub päevapoliitikas. Kaitsevälise õppe madal hinnang tuleneb arvatavasti sellest, et rahuajal pole piirivalvel sõjalisi oskusi eriti vaja. Küsimuse asetiski oli selline, et taheti teada just täiendusõppevajadust teenistusülesannete täitmiseks. Kaitsevälisest õppest ja juhtimisest saaks siiski rääkida eriolukorras või sõjaseisukorras. Taktika osakaal jäi madalaks, sest taktikaõpe hõlmab kõiki teisi valdkondi koos. Kõrge hinnangu sai ka psühholoogia, mida koolitusvaldkondade mahu järgi oli sarnaselt õigusõppele palju, kuigi psühholoogia osakaal 2001.a vähenes.

KOKKUVÕTE

Täiendusõpe on üks osa ametniku ettevalmistuse efektiivsuse tõstmiseks teenistuseks. See aitab kujundada ametniku kutsestandardist tulenevaid teadmisi piirkonnale ja tööülesannetele vastavalt. On selge, et maismaa piirivalveametnikule ei ole vaja õpetada merepiirivalve kaldavaatlust ja vastupidi. Eestil on üle 700 km merepiiri. Praegu tegeleb merepiiri valvamisega viis piirivalvepiirkonda. Kokku on piirivalvepiirkondi kaheksa. Eestis on üks õigusruum ja need seadusandlikud aktid, mis kehtivad piirivalve kohta Liivi lahes, kehtivad samuti Narva lahes. Erinevused tulenevad regionaalsest eripärasest. Probleem on ühtse täienduskoolituse ja täiendusõppestrateegia puudumine, samuti ametnike arvamusega mitteametustamine täiendusõppe korraldamisel.

Küsitluse tulemusel selgus, et ametnike arvamus oma täiendusõppevajaduste kohta on erinev seni piirkonnas läbiviidust. Küsitlus andis ülevaate sellest, kui hästi on ametnik informeeritud. Autori seisukoht on, et täiendusõppe läbiviimisel tuleks arvestada vahetult töö tegijate arvamust, sest ametnik teab, mida ta ei oska.

Kui võrreldi planeeritud ja toimunud täiendusõpet siis selgus, et eelarvelisi vahendeid kulutati 2001.a ühe valdkonna lõikes planeeritult. Koolitusstrateegia peaks olema täiendusõppe aluseks, mis on koostatud koolitusvajadusi silmas pidades. Koolitusstrateegia viiakse ellu planeeritud täiendusõppena ja kui ei saada viia läbi planeeritud täiendusõpet, siis järelikult ei saada ellu viia ka koolitusstrateegia eesmärgid, millest tulenevad koolitusprioriteedid.

Kõige paremini teavad töö tegemiseks vajalike oskuste puudujääke töö tegijad ise või objektiivne asjatundlik atesteerija. Täiendusõppevaldkondi on palju. Käesolevas töös nimetati neid üksteist. On ilmne, et kõiki ei jõua käsitleda ühe või kahe aastaga. Arvestada tuleks aja ja koolitavate ning koolitusvaldkondade hulka. Üks võimalus seda teha oleks:

1. Analüüsida piirkonna allüksuste ülesandeid
2. Atesteerida ametnikud, analüüsida saadud tulemused ning küsitleda ametnikke, eesmärgiga saada teada nende eelistused
3. Grupeerida koolitusvajadused kindlate kriteeriumite järgi
4. Koostada täiendusõppestrateegia kindla perioodi kohta hajutades koolitusvaldkonnad aastate vahel

SUMMARY

This work gives an overview of Saaremaa Border Guard region, its training system development as within the region as in Border Guard itself. In addition, the author describes what are the possibilities in development of additional training system within the district and on what legal acts it basis. The author takes closer look to period of 2001-2002, what kind of additional training was planned to first level officers (member of rank and NCOs), how big was the budget and was it spent as it was planned. The survey was done among the officials in Saaremaa Border Guard region. They had to evaluate their previous vocational education and additional trainings in the Border Guard, how easy or difficult it was to get information about different training courses. The author compares the answers which were given by the officials (their opinion what kind of training they thought is needed or required), with the actual training organised by the region.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKAD

- 1) von Hubertus Conrad. 2001 *Politseitaktika I. Väljaõppe ja praktikajuhend*. Tallinn: Ühiselu, tõlge
- 3) Evisalu, A. 1993. “Eesti piirivalve hetkeseis” Eesti Jurist 7, 43
- 4) *Eesti Piirivalve*. Siseministeerium. Avalike suhete osakond, Tallinn 1999
- 5) *Siseministeeriumi aastaraamat*. Siseministeerium 1997.
- 6) *Piirivalve päevik 1990-2000*. Tallinn, Piirivalveamet 2000.
- 7) Eesti Vabariigi majanduspiiri seadus 22.10.1990.a – RT 15, 167.
- 8) Kaitseväeteenistuse seadus 2000 - RT I 28, 167.
- 9) Piirivalveseadus 1994 - RT I 54, 903.
- 10) Riigipiiri seadus 1994 - RT I 54, 902.00.
- 11) Täiskasvanute koolituse seadus 1993 - RTI 74, 1054.
- 12) Sõjaaja riigikaitse seadus 1994 - RT I 69, 1194.
- 13) Ülikooliseadus 1995 – RT I 12, 119.
- 14) Eesti NSV Valitsuse 27.12.1989.a määrus nr. 426 “*Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala moodustamise kohta*”.
- 15) Vabariigi Valitsuse 01.11.1990.a määrus nr 219 – RT 17, 193 „Eesti Vabariigi majanduspiiri alaliste kontrollpunktide kohta“.
- 16) Vabariigi Valitsuse 06.03.1992.a määrus nr 66 – RT 8, 112 „*Ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide töötajate töötasustamise kohta*“.
- 17) Vabariigi Valitsuse 08.11.1990.a korraldus nr 335 – RTI 88, 1496.
- 18) Vabariigi Valitsuse 10.05.1991.a korraldus nr 145-k.
- 19) Siseministri 24.04.1997.a määrus nr 6 – RTL 73, 420 „*Piirivalveameti põhimääruse kinnitamine*“.
- 20) Siseministri 13.10.1998.a määrus nr 47 – RTL 315, 1285 „*Saaremaa Piirivalvepiirkonna põhimääruse kinnitamine*“.
- 21) Haridusministri 8.11.2001.a määrus nr 61 – RTL 122, 1764 „*Täiskasvanute tööalase koolituse kutseõppeasutuses korraldamise tingimused ja kord*“
- 22) ÜRO Peaassamblee 17.12.1979.a resolutsioon nr 34/169 “Code of Conduct for Law Enforcement officers”.
<<http://www.un.org/documents/ga/res/34/ares34.htm>>, (20.10.03).
- 23) Koolitusjuhtide Kogu „Avalike teenistujate koolitussüsteemi põhimõtted“ Lisa 1, „Koolituse põhimõisted“.

<<http://www.riigikantselei.ee/koolitus/index.php?id=601>>, (22.10.03).

24) Ida-Viru Piirivalvepiirkond „Kroonika 1990-2002“,

<<http://sun.pvasise/idaviru/web/ajalugu/kroonika/ajalstart.htm>> (28.10.03)

25) Haridusministeerium Haridusstrateegia „Õpi Eesti“.

<<http://www.hm.ee/>> (29.10.03)

26) Piirivalveameti peadirektori 28.01.1992.a korraldus nr 2-120 „*Regionaalse Juhtimiskeskuse moodustamisest*“.

27) Saaremaa PVP korrastamisel arhiiv. Eesti Vabariigi majanduspiiri kaitseteenistuse materjalid. Nr 57. p 8 “Kaitseteenistuse ajutine määrutik” lk 1-4.

28) Juhtimiskeskuse ülema 01.09.1992.a korraldus nr 22.

29) Riigi- Ja Piirikaitseameti peadirektori 03.02.1992.a korraldus nr 3-18.

30) Riigi- Ja Piirikaitseameti peadirektori 20.02.1992.a korraldus nr 2-230.

31) Piirivalveameti peadirektori 24.04.1992.a korraldus nr 2-475 „*Õppuse läbiviimine*“.

32) Piirivalveameti peadirektori 27.04.1992.a korraldus nr 2-478 „*Kuressaare Õppekeskuse töö korraldamine*“.

33) Piirivalveameti peadirektori 09.05.1992.a korraldus nr 3-26 „*Kuressaare piirikontrollipunkti avamisest*“.

34) Piirivalveameti peadirektori 02.06.1992.a korraldus nr 2-594 „*Teenistuskohdadele määramine*“.

35) Piirivalveameti peadirektori 22.09.1993.a korraldus nr 2-1064 „*Saaremaa Juhtimiskeskuse raadiojaama asutamise kohta*“.

36) Piirivalveameti peadirektori 22.09.1993.a korraldus nr 2-1065 „*Ametikohtadele määramine*“.

37) Piirivalveameti peadirektori 27.10.1993.a korraldus nr 142. Piirivalveregioonide ümbernimetamise kohta piirivalvepiirkondadeks.

38) Saaremaa Piirivalvepiirkonna raamatupidamine. Toimik „Eelarve“, nr 8.6-5 „*Eelarve taotlus 2001.a*“.

39) Saaremaa Piirivalvepiirkonna personalijaoskond. Personalialane kirjavahetus 2001, toimik 8.4-34. Vastus 02.01.2002 ST kirjale nr 1.7-37/6412 „*Koolituskulude aruanne*“.

40) Saaremaa Piirivalvepiirkonna personalijaoskond. Personalialane kirjavahetus 2001, toimik 8.4-34. „*Õpperahade eraldamisest*“.

41) Saaremaa Piirivalvepiirkonna personalijaoskond. Personalialane kirjavahetus 2001, toimik 8.4-34 Vastus 31.08.2001 ST kirjale nr 1.7-6/7255 „*Saaremaa Piirivalvepiirkonna koolitusprioriteedid aastaks 2002*“.

- 42) Saaremaa Piirivalvepiirkonna personalijaoskond. Isikkoosseisu arvestusprogramm „Persona“ (20.06.03).
- 44) Ankeetküsitlus, 24.06-15.08.2003.a Autori erakogu.

KÜSITLUSE ANKEET

Piirivalveametnike täiendõppe korraldamine piirivalveasutustes Saaremaa
Piirivalvepiirkonna näitel

Lugupeetud piirivalveametnik!

Merepiiri erialadel puudub ühtne täiendusõppesüsteem ja täiendõppekursusi korraldatakse kohati kaootiliselt ning mitte otsesest vajadusest vaid rohkem finantsilistest võimalustest lähtuvalt.

Palun täitke käesolev ankeet. Teie vastused aitavad mõista, millist täiendusõpet vajab piirivalveametnik enim ning koos sellega aitate kaasa piirivalveametnike professionaalsuse tõusule ja lähitulevikus merepiiri erialade täiendõppemooduli väljatöötamisele.

Vastused võtab kokku oma diplomitöös Narva-Jõesuu Piirivalveõppekeskuse õppejaoskonna ohvitser lipnik Marek Leiner.

Tõmmake ring ümber Teie poolt valitud vastusevariandile.

Palun märkige **ainult üks** vastus!

1. Kui vana Te olete?

- a. kuni 25 a
- b. 26-30 a
- c. 31-40 a
- d. üle 40 a

2. Kui kaua olete teeninud piirivalves?

- a. kuni 3 a
- b. 4-8 a
- c. üle 8 a

3. Millise piirivalvealase õppe olete läbinud?

- a. Narva-Jõesuu üleajateenijate kursuse
- b. Piirivalvekooli passikontrolöride kursuse
- c. Piirivalvekooli maapiirivalve kursuse
- d. Piirivalvekooli merepiirivalve kursuse
- e. Ei olegi läbinud
- f. Mingi muu kursuse (nimetage).....

4. Milliseks hindate oma piirivalvealaseid teadmisi ja oskusi, et täita oma igapäevaseid teenistusülesandeid?

- a. Väga headeks
- b. Headeks
- c. Rahuldavateks
- d. Kesisteks
- e. Mitterahuldavateks

5. Kas Saaremaa Piirivalvepiirkonnas on vaja täiendõpet läbi viia?

- a. Jah
- b. Ei
- c. Ei oska vastata

6. Kas Saaremaa Piirivalvepiirkonnas läbiviidav täiendõpe on piisav Teie arvates teenistusülesannete täitmiseks?

- a. Jah
- b. Ei
- c. Ei oska vastata

7. Kas teie praegune oskuste ja teadmiste tase mõjutab reageerimist piirivahejuhtumitele?

- a. Jah
- b. Ei
- c. Ei oska vastata

8. Millist täiendõpet vajate enam oma teenistusülesannete täitmiseks?

Andke igale kriteeriumile eraldi hinnang viiepallise skaala järgi (1- vajadus puudub....5 väga vajalik)

a. Õigusõpet (seadusandlikud aktid, seadused, määrused)	1 2 3 4 5
b. Taktikaõpet (jõudude, juhtimis- ja taktikavahendite õige kasutamine)	1 2 3 4 5
c. Psühholoogiaõpet (inimestevahelised suhted, inimeste käitumine)	1 2 3 4 5
d. Juhtimisõpet	1 2 3 4 5
e. Tehnilist õpet (tehnikal alates autodest kuni radariteni)	1 2 3 4 5
f. Kaitseväelist õpet	1 2 3 4 5
g. Sotsioloogilist õpet (elanikkonna ootused, piirivalve osa ühiskonnas)	1 2 3 4 5
h. Politoloogilist õpet (poliitilised voolud piirivalves ja ametkonda mõjutavad poliitilised otsused)	1 2 3 4 5
i. Võõrkeeleõpet	1 2 3 4 5
j. Arvutiõpet	1 2 3 4 5
k. Esmaabi	1 2 3 4 5

9. Kas informatsioon erinevate täiendõppekursuste kohta Saaremaa Piirivalvepiirkonnas on...

- a. väga hea
- b. hea
- c. rahuldav
- d. puudulik

10. Kust tuleb tavaliselt initsiatiiv täiendõppele suunamiseks?

- a. Teilt
- b. Kordoni ülemalt
- c. Piirivalvepiirkonna staabist

d. Kuskilt mujalt

Kui Teil on veel midagi lisada, mida ankeet ei hõlmanud ja Te peate seda vajalikuks märkida, siis Tehke seda lisalehel.

Täna osutatud abi eest!

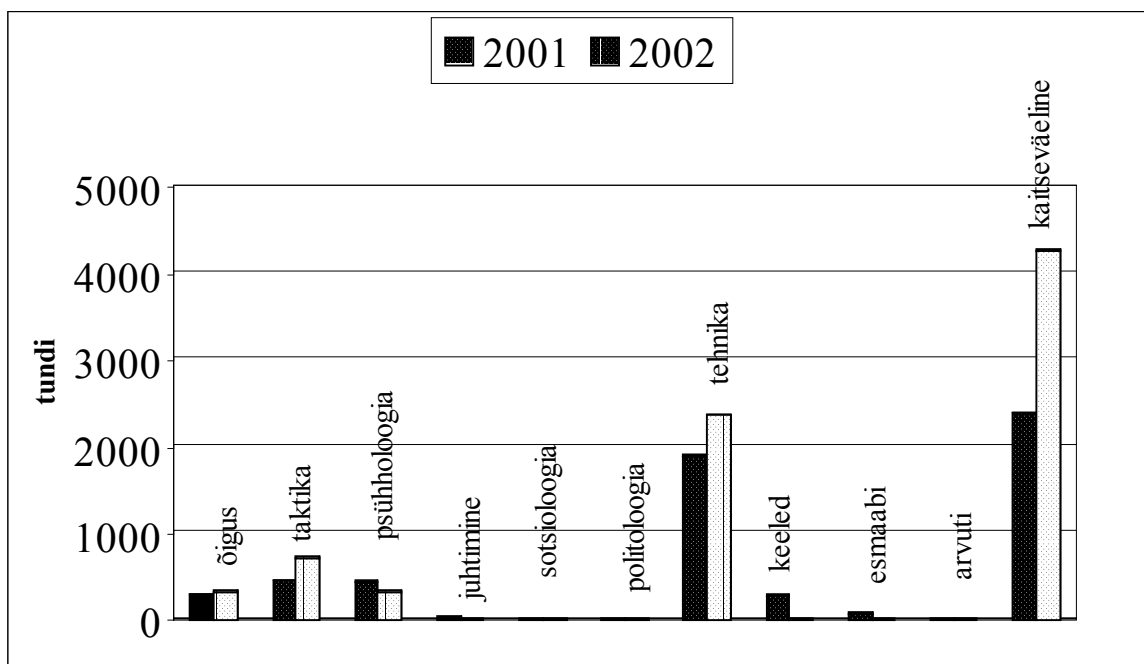
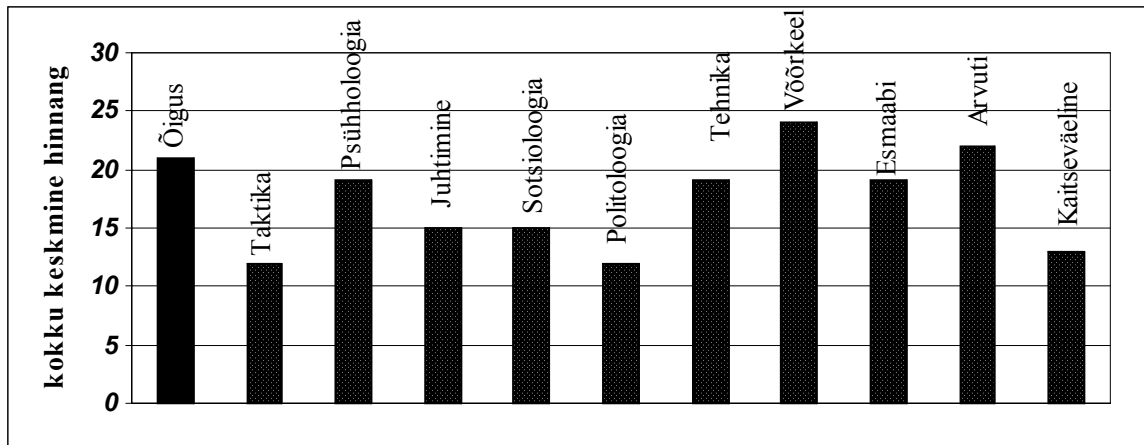
Küsitluse koostas Ipn Marek Leiner

Tel: 045 36 385

056 645 250

E-post: marek.leiner@mail.ee

2001.-2002.a AMETNIKE EELISTUSTE JA LÄBIVIIDUD TÄIENDUSÕPPE
VÕRDLUS

KÜSITLUST KOKKUVÕTTEV TABEL

LISA 3

	1				2			3					
	a	b	c	d	a	b	c	a	b	c	d	e	f
Allüksus													
Undva	0	1	2	2	0	1	4	1	4	2	0	0	1
Korrapidamine	1	1	4	2	1	1	6	5	1	1	2	0	1
Kuressaare	1	1	5	1	2	3	3	3	4	1	1	1	1
Sääre	0	3	2	1	0	1	5	5	1	0	0	0	2
Ruhnu	1	2	3	2	1	4	3	5	2	0	2	0	1
Kokku	3	8	16	8	4	10	21	19	12	4	5	1	6

	4					5			6		
	a	b	c	d	e	a	b	c	a	b	c
Allüksus											
Undva	0	2	3	0	0	4	1	0	3	2	0
Korrapidamine	0	2	6	0	0	7	0	1	1	5	2
Kuressaare	0	3	5	0	0	7	0	1	0	6	2
Sääre	0	0	6	0	0	5	0	1	0	5	1
Ruhnu	1	3	4	0	0	7	0	1	4	2	2
Kokku	1	10	24	0	0	30	1	4	8	20	7

	7			8										
	a	b	c	a	b	c	d	e	f	g	h	I	j	k
Allüksus														
Undva	2	1	2	4,4	2,2	3,6	3,2	3,4	2,8	2,8	2,6	4,4	4,4	3,4
Korrapidamine	7	0	1	4,3	2,6	3,6	3,5	3,8	2,5	3,1	2,6	4,9	4,3	3,5
Kuressaare	3	4	1	4,1	2,1	3,9	3,4	3,4	2,4	2,9	2,9	4,8	4,6	4,0
Sääre	3	1	2	4,2	3,3	3,8	3,0	4,2	2,8	2,8	2,3	4,8	4,2	4,0
Ruhnu	3	2	3	3,7	2,0	3,7	2,2	4,2	2,5	3,0	1,5	4,8	4,5	4,2
Kokku	18	8	9	20,6	12,3	18,6	15,2	18,9	12,9	14,6	11,9	23,7	22,0	19,1

	9				10			
	a	b	c	d	a	b	c	d
Allüksus								
Undva	0	2	2	1	2	1	3	0
Korrapidamine	0	4	2	2	1	1	4	2
Kuressaare	0	3	3	2	3	2	2	1
Sääre	0	1	1	4	2	2	2	0
Ruhnu	1	1	5	1	1	1	3	3
Kokku	1	11	13	10	9	7	14	6